

Čika Jova Zmaj

Priredivši izložbu fotografija, pisama, novinskih članaka i naslovnih strana iz nekoliko časopisa, profesori i studenti grupe za slavistiku Univerziteta u Beču, podsetili su nas krajem prošle godine na život i delo Jovana Jovanovića Zmaja – velikog srpskog romantičara, lirika, satiričara i lekara koji je jedan deo svog života proveo i u Beču. Zmaj je u ovaj grad došao u jesen 1851. kada mu je bilo 18 godina. Tu sreće Bran-ka Radičevića, Đuru Jakšića, Đuru Daničića, i ostale književne stvaraoce koji su upravo obnavljali put južno-slovenskoj književnosti. Za razliku od većine ondašnjih srpskih studenata u Beču, Zmaj je dolazio iz imućne porodice (otac Pavle Jovanović – oblasni sudija u N. Sadu) tako da je mogao da se prepusti nadahnućima kulturnih i socijalnih dobara koje je Beč u ono vreme obilato nudio. Živeo je na nekoliko adresa (Praterstr. 67, Währingerstr 9, Porzellangasse 56 itd), čitao je Schillera i Goethea, prevodio sa francuskog, mađarskog i nemačkog, izučavao medicinu, pisao poeziju, uređivao novine, kasnije radio i kao lekar... jednom rečju, živeo je život grčkih filozofa starog veka, više nego dostojno reprezentujući grad iz kojeg je potekao (Novi Sad – Srpska Atina). Pisao je poverljivo i blisko o životu u svim njegovim dobima, pre svega iz potrebe da objasni različite pojave i sopstveno postojanje. Mislama, kao i u

Na CD prezentaciji i osamnaest panoa koji svojom bojom i ornamentikom oslikavaju atmosferu s kraja XIX veka, predstavljeno je obilje arhivske građe o Zmaju koji je krenuo iz građanske porodice Novog Sada gde je završio osnovnu školu, preko gimnazijskih dana u Bratislavi i studija u Pešti, Pragu i Beču. uz veliki broj pisama i rukopisa, kao i ličnih dokumenata, pronađenih u arhivama Matice Srpske, Narodne Biblioteke Srbije, univerzitetskih biblioteka iz Srbije, Srpske Književne Zadruga i ostalih arhiva koje čuvaju uspomene na Zmaja. Tu je i pismo koje je napisao svojoj budućoj supruzi, kao i črvene: „Pesma o Pesmi“, „Đulići“ i „Đulići uveoci“. Uz nezaobilazne stihove koje većina nas nosi u sebi iz detinjstva:

*„Kaži mi, kaži kako da te zovem,
kaži mi kakvo ime da ti dam –
hoću li reći: Diko ili Snago,
ili ću: Lane, ili moje Blago,
Hoću li Dušo, ili moje Drago“*

životu, kretao se između usamljenosti i društva. Veliki deo svog stvaralaštva posvetio je deci. Časopisom „Neven“ postao je njihov drug i uveo ih u lepote vojvodanskog leta i panonskih varošica, čistih međuljudskih odnosa i pravila uz moto: „kad odrasteš – kašće ti se samo“.

Ideja za izložbu datira od pre godinu dana, nakon što je profesor na Katedri za slavistiku u Beču, Gordana Ilić – Marković videla ovu postavku u Gradskoj biblioteci Beograda i započela pripreme za njen prenos u Beč. Slučaj je hteo da posle Beograda, Novog Sada i Pešte (gradovi u kojima je Zmaj živeo) i nakon što je otvaranje tri puta odlagano – izložba u Beču bude otvorena upravo na godišnjicu smrti Vuka Stefanovića Karadžića. Zmaj se, naime 1897. godine nalazio u odboru za prenos posmrtnih ostataka „oca srpske pismenosti“ u Beograd. Šef Katedre za slavistiku univerziteta u Beču – prof. Gerhard Neweklowsky istakao je značaj Beča u razvoju srpskog jezika i književnosti u 19. veku, dok je ambasador SiCG u Austriji Dragan Velikić podsetio na delo Zmaja, stavljajući ga u red najznačajnijih simbola srpskog romantizma. Ova izložba je, po svemu sudeći, uvertira pred otvaranje Zmajevog spomen – kuće u Beču, za šta je već pokrenuta inicijativa – istakla je prof. Gordana Ilić – Marković. ♪

D.Ristić i I.H.Labudović

EVROPSKA PREMIJERA DOKUMENTARNOG FILMA „MUHAREM - MUZIKA, OČI ŽIVOTA“ U GRACU

Priča o slepom muzičaru

Društvo prijateljstva „Die Brücke-Most Graz-Niš“ i „Minoriten Kultur Graz“, organizovali su u Gracu evropsku premijeru dokumentarnog filma „Muharem – muzika, oči života“ koji je već pobrao nekoliko značajnih priznanja i nagrada na nekoliko evropskih festivala dokumentarnog filma.. Mladi reditelj iz Niša, Željko Mirković je zapravo ekranizovao priču o Muharemu, slepom romskom muzičaru, izbeglici sa Kosova, koji stoji na rubu egzistencije. Sa spoljnjim svetom on se sporazumeva svojom muzikom dok svira u vozovima koji saobraćaju balkanskim prostorima; putem svog bendža on komunicira sa celim svetom.

To je film o konstantnoj borbi za preživljavanje, film koji snažno budi nadu u bolje sutra. Ipak, jedno pitanje u filmu ostaje bez odgovora: Hoće li se Muharem jednog dana vratiti u svoju rodnu Prištinu, makar na jedan dan, da osetiti njen miris i čuje njene zvukove? Da li neko, uopšte, zna odgovor? Zahvalna, emocijama ponešena publika je, na kraju, dugotrajnim aplauzom pozdravila autora Željka Mirkovića, snimatelja Ivana Hadži Zdravkovića i montažera Darka Kovića, koji su, takođe, prisustvovali premijeri u Gracu. ♪

Ivan Redi

